

Биљана СТОЈИЋ
Историјски институт
Београд

ПОМОЋ БЕЛГИЈСКОГ ЦРВЕНОГ КРСТА КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ ТОКОМ БАЛКАНСКИХ РАТОВА*

Апстракт: У раду су приређена три извештаја почасног конзула Краљевине Србије у Антверпену Густава Антоана, који сведоче о разноврсној помоћи упућеној српским жртвама коју је овај конзулат прикупио у периоду од октобра 1912. до августа 1913. године, у сарадњи са секцијом Црвеног крста у Антверпену. Приређени документи су део фонда Министарства иностраних дела (Посланство у Паризу), похрањеног у Архиву Србије.

Кључне речи: Србија, Балкански ратови, Црвени крст, Антверпен, Густав Антоан, Миленко Веснић.

Међународна хуманитарна организација Црвеног крста основана је у Женеви 1863. године. Подстицај за оснивање међународне организације оваквог типа била је појава књиге швајцарског лекара Анрија Динана *Сећање на Солферино*, објављене 1862. године. Динан је као сведок битке код Солферино, вођене 1859. године, заједно са неколицином људи из околине Солферино покушао да помогне бројним рањеницима који су

* Рад је настао као резултат истраживања на пројекту Министарства просвете и науке Републике Србије *Европа и Срби (1804-1918): подстицаји и искушења европске Модерне* (Ев.бр. 177031)

остали да леже на бојном пољу након завршетка битке. У својој књизи, која је бесплатно дељена заинтересованим читаоцима, Динан је описао ужасе рањеника које је видео код Солферино.¹

Године 1864, такође у Женеви, одржана је *Дипломатска конференција* на којој су учествовали представници 16 земаља. На овој конференцији је 22. августа усвојена *Женевска конвенција за побољшање положаја рањених војника у војскама у рату*.² Прва женевска конвенција је имала свега десет чланова, који ће наредних деценија бити мењани и допуњавани неколико пута, последњи пут 1977. године. На истој конференцији је усвојен и амблем Црвеног крста - хералдички знак крста на белој подлози. Усвојеним амблемом се желело указати поштовање Швајцарској, из које је Динан потицао и на чијој територији је основан Међународни комитет црвеног крста. Познато је да швајцарска застава представља бели крст на црвеној подлози.³

Овај јединствени покрет хуманости наредних деценија се проширио на све европске и ваневропске земље. Секција Црвеног крста у Србији образована је 6. фебруара 1876. године. Иницијатор за њено оснивање био је др Владан Ђорђевић, који се са радом Међународног комитета црвеног крста упознао учествујући као хирург добровољац у француско-пруском рату 1870-1871. године. За првог председника Црвеног крста Србије изабран је митрополит Михаило Јовановић.

До 1912. године Црвени крст Србије је успео да развије разгранату мрежу коју је чинило више од 500 одбора и пододбора широм Србије.⁴ Упркос томе, Србија је пред Први балкански рат оскудевала у броју лекара, нарочито хирурга, санитетском материјалу, болницама и амбулантама за

¹ А. Динан, *Сећање на Солферино*, Београд 1998, 5-8.

² *Исто*, 106-114.

³ Међународна хуманитарна организација, створена у Женеви 1863. године, под називом *Међународни црвени крст*, наредне године на Дипломатској конференцији преименована је у *Међународни комитет црвеног крста*. За чланове *Комитета* бирани су само грађани Швајцарске, што је требало да гарантује независност, неутралност и непристрасност у раду овог тела. Од 1919. године национална друштва Црвеног крста ујединила су се у светску федерацију под називом *Лига друштава Црвеног крста и Црвеног полумесеца*. Чланови *Лиге* су били представници националних друштава свих земаља у којима су постојале секције Црвеног крста или Црвеног полумесеца. Године 1928. *Међународни комитет Црвеног крста* и *Лига друштава Црвеног крста и полумесеца* обједињени су у јединствену организацију под називом *Међународни црвени крст*, данас *Међународни покрет Црвеног крста и Црвеног полумесеца*.

⁴ С. Муњић, *Шабач у друштву хуманости, 120 година Црвеног крста*, Шабач 1996, 14-21.

збрињавање рањеника. Према подацима које је Министарство војно доставило Црвеном крсту, октобра 1912. године, Србија је имала на располагању свега 370 лекара, од којих је 296 било одређено за ратиште.⁵ Услед очигледно неповољне ситуације Министарство војно се 11. октобра обратило Црвеном крсту Србије са молбом да, о свом трошку, ангажује 50 лекара из иностранства и изврши набавку неопходног санитетског материјала за предстојећи рат. На седници Црвеног крста Србије одржаној 14. октобра 1912. године процењено је да се сопственим средствима може платити свега 20 страних лекара и поручити 25% неопходног медицинског материјала.⁶

Посредством руског посланика у Београду Николаја Хартвига председништво српског Црвеног крста, на челу са генералом Драгутином Франасовићем⁷ обратило се за помоћ и Црвеном крсту Русије. Помоћ коју је, током Балканских ратова, Србија добила од стране руског Црвеног крста била је једна од највећих и највреднијих. Само у току Првог балканског рата у Србији је боравило седам руских медицинских мисија. Медицинско особље Црвеног крста Русије је за потребе српских рањеника организовало две редовне болнице са по 200 кревета и пет специјализованих болница за заразне болести са по 50 кревета. Болнице су биле стационаране у Нишу и Београду.⁸

Помоћ зараћеним странама у балканском сукобу је стизала и са других страна. Међународни комитет црвеног крста у Женеви је преко својих секција широм света предано радио на прикупљању новчане и друге материјалне помоћи у корист жртава Балканских ратова 1912/1913. године. Прикупљена помоћ се делила равномерно свим зараћеним државама посредством Међународне агенције за информисање у Београду, која је радила од новембра 1912. године до јесени 1913. године. Постојала је и могућност да помоћ буде директно донирана националним секцијама

⁵ *Извештај српског друштва Црвеног крста 1912-1920*, Београд 1921, 577.

⁶ *Исто*, 592-595.

⁷ Драгутин Франасовић је рођен 1842. године у Цариграду. Био је министар у више влада. У двама узастопним владама Милутина Гарашанина Франасовић је у првој био Министар војни (децембар 1885- април 1886. године), а у другој Министар иностраних дела (април 1886-јун 1887.године). У влади Саве Грујића (децембар 1887-април 1888. године) Франасовић је обављао дужност Министра иностраних дела. У владама Лазара Ђ. Докића (април-децембар 1893. године) и Стојана Новаковића (октобар 1894-јул 1895. године) Франасовић је био на челу војног министарства. Године 1899. изабран је за седмог председника Црвеног крста Србије и на тој функцији је остао до своје смрти, јуна 1914. године.

⁸ Б. Поповић, *Војни санитет у српском народу*, Београд 1998, 53-60.

Црвеног крста и Црвеног полумесеца. Осим новчане помоћи, секције Црвеног крста су на балканско ратиште упућивале и своје медицинске мисије. Само у Србији за време Првог балканског рата боравило је 11 страних мисија у којима је учествовало 66 лекара, 93 медицинске сестре и 94 неговатељице, болничари и друго медицинско особље. За време Другог балканског рата у Србију је из разних делова Европе стигло 19 медицинских мисија са 46 лекара, 66 медицинских сестара и 50 чланова осталог медицинског особља.⁹

Међу мисијама које су боравиле у Србији током Балканских ратова биле су и мисије послате од стране секција белгијског Црвеног крста. Током Првог балканског рата у Србији су боравиле две мисије белгијског Црвеног крста, из Брисела и Гента. Мисију која је била послата из Брисела организовао је тамошњи почасни конзул Краљевине Србије Леон Касел¹⁰ заједно са бриселском секцијом Црвеног крста. Мисија је стигла у Београд средином новембра 1912. године; чинила су је тројица лекара, медицинска сестра и болничар.¹¹ Ова белгијска мисија је радила у једној од београдских касарни где је била организована једна од многобројних импровизованих болница.¹² На основу извештаја белгијског Црвеног крста, који је штампан у оквиру *Међународног билтена друштва Црвеног крста* за 1913. годину, знамо за још једну медицинску мисију белгијског Црвеног крста. Ова мисија је била организована од стране секције Црвеног крста из Гента и предводио ју је извесни др Биљемс. Амбуланта др Биљемса је прво радила у оквиру централне болнице у Београду, одакле је премештена у Скопље, где је остала до краја 1912. године. Из Скопља мисија се вратила у Белгију, крајем 1912. године, након пет недеља рада у Србији.¹³ Медицинске мисије белгијског Црвеног крста нису изостале ни током Другог балканског рата. У Србији су тада боравиле две белгијске мисије, али немамо прецизне податке од стране којих секција су биле послате. У саставу ове две мисије спомињу се доктори Лерат, ван Звитен, Хенрард и Хемрик, као и пет медицинских сестара.¹⁴

⁹ Исто, 62-63.

¹⁰ Барон Жан Жермен Леон Касел ван Дурн (1882-1952), банкар и велики колекционар уметничких предмета. Током Балканских ратова обављао је дужност почасног конзула Србије у Бриселу.

¹¹ АС, МИД, Посланство у Паризу, фас-5, поверљива архива из 1913. године, Л. Касел-М. Веснићу, Брисел 8. новембар 1912.

¹² Извештај српског друштва Црвеног крста 1912-1920, Београд 1921, 597.

¹³ *Bulletin international des sociétés de la Croix-Rouge*, Genève 1913, n°176, 300-303.

¹⁴ *Извештај српског друштва Црвеног крста 1912-1920*, Београд 1921, 603-606.

У овом раду су приређена три извештаја почасног конзула Србије у Антверпену Густава Антоана¹⁵, послатих Миленку Веснићу¹⁶, посланику Краљевине Србије у Паризу. Први објављени документ представља завршни део извештаја који је Антоан послао Веснићу 5. јуна 1913. године. Завршни део извештаја чини листа са прецизним сумама помоћи, која је била сакупљена од стране секције белгијског Црвеног крста у Антверпену. На основу пописа донација можемо видети да је секција Црвеног крста у Антверпену заједно са конзулом Антоаном, предано радила за „ствар Србије“ за све време трајања Првог балканског рата. Својим радом успели су да прикупе завидну новчану помоћ од 19.380,30 франака, која је директно прослеђена Црвеном крсту Србије.¹⁷ Исте институције су наставиле да прикупљају помоћ и током Другог балканског рата, али интересовање белгијске јавности за нови рат на Балкану није било тако велико као за Први. Густав Антоан је извештавао Веснића да више нема одзива његовим апелима да се прикупи помоћ у корист Србије. Као изузетак, конзул Антоан, спомиње госпођу Леони Остеријет коју назива „највећим филантропом Антверпена“, која је одбила да пружи помоћ другим балканским државама, али не и за Србију. Четири кофера помоћи госпође Остеријет, заједно са десет хиљада франака које је донирао конзулат у Антверпену, послати су Црвеном крсту Србије 3. августа 1913. године.¹⁸

Други документ који приређујемо је извештај од 27. септембра 1913. године. Овај документ је значајан јер је сведочанство да помоћ Белгије Србији, за време Балканских ратова, није остала ограничена само на новчану и материјалну. Наиме, Белгија је сматрајући Балкан својим значајним тржиштем, радила и на осигурању уложеног капитала и отва-

¹⁵ Густав Антоан, почасни конзул Србије у Антверпену. У свом извештају од 27. септембра 1913. године (приређен у овом раду под бројем 2), Антоан наводи да је 1913. година четрнаеста како ради за интересе Србије. До детаљнијих биографских података о Густаву Антоану нисмо успели доћи.

¹⁶ Др Миленко Веснић (1863-1921), дипломата, министар правде, професор Универзитета, председник Владе и Министар спољних послова Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Као посланик Краљевине Србије службовао је у Цариграду, Риму, Паризу и Вашингтону. Био је један од представника Краљевине Србије на лондонској конференцији 1912/1913. године и мировне конференције у Версају 1919. године. Дужност посланика у Француској и Белгији Веснић је обављао у периоду од 1903. до 1920. године.

¹⁷ АС, МИД, Посланство у Паризу, фас-5, поверљива архива из 1913. године, бр. док. 603, Г. Антоан-М. Веснићу, Антверпен, 5. јун 1913.

¹⁸ Исто, Пов. бр. 609, Г. Антоан-М. Веснићу, Антверпен 3. август 1913.

рању нових могућности за привредну сарадњу са балканским државама. Из тог разлога, почасни конзул Србије у Антверпену је, по окончању сукоба на Балкану, предузео иницијативу и у Антверпену основао белгијско-српску трговинску агенцију. Њен задатак је био да помогне учвршћењу и проширењу постојећих трговинских веза две земље. Антоан је о својој намери обавестио белгијско Министарство трговине, све водеће белгијске листове и послао допис српским листовима.¹⁹

Такође, други документ овде приређен пружа нам могућност значајнијег увида у личности конзула Густава Антоана и његовог брата вице-конзула Гастона Антоана. Браћа су, у циљу прикупљања помоћи, приређивала разне свечаности и добротворне забаве. Густав Антоан је лично слао апеле за прикупљање помоћи за српске жртве у белгијске провинције Источну и Западну Фландрију.

Залагањем браће Антоан у Србију су били упућивани лекари и медицински радници који су јој били преко потребни. У архивским документима насталим деловањем Посланства у Паризу, сачувано је неколико молби лекара и медицинског особља Белгије који су нудили Србији своје услуге. Посредством конзулата у Антверпену своје услуге Србији понудио је, између осталих, хирург Едвард Гисон. Услове које је др Гисон тражио од Србије да минимум три месеца буде ангажован, плату од четири стотине франака, плаћен пут и смештај српска влада је прихватила. Вице-конзул Гастон Антоан је 4. новембра 1912. године обавестио Веснића да је др Гисон кренуо пут Београда.²⁰ До других информација о боравку и раду др Гисона у Србији нисмо успели доћи.

Трећи приређени документ је извештај Густава Антоана који носи исти датум као претходни и представља допуну другог документа који је овде приређен. Сматрали смо да трећи документ завређује нашу пажњу, првенствено због листе коју је уз њега приложио конзул Антоан, препоручујући њоме да пет најзначајнијих личности Антверпена буду посебно одликоване за своје активности у корист Србије. Сходно њиховом положају и заслугама конзул Антоан је предложио и степен њиховог, евентуалног, одликовања.²¹

Језик и правопис у приређеним изворима нису мењани. Побројани документи се налазе у Архиву Србије као део фонда Министарства иностраних дела, под називом Посланство у Паризу.

¹⁹ Исто, Пов. бр. 615, Г. Антоан-М. Веснићу, Антверпен 27. септембар 1913.

²⁰ Исто.

²¹ Исто.

1.

**Завршни део извештаја конзула Гастона Антоана
о помоћи белгијског Црвеног крста, прецизније његове секције у
Антверпену, Краљевини Србији током Првог балканског рата.**

A son Excellence Monsieur M. R. Vesnitch
Ministre plénipotentiaire de S. M. le Roi de Serbie à Paris

Excellence,

Comme la paix vient d'être signée, j'ai cru bien faire de cloturer les
comptes des sommes que j'ai recueillies au profit des victimes serbes de la
guerre et j'ai honneur de vous remettre inclus la liste vous donnant mes divers
versements, qui s'élèvent à la somme de Francs: 19. 380.30.

[.....]

Relève des remises faites jusqu'à ce jour:

13 Octobre 1912 remise manuelle	Frs: 1.500
6 Novembre 1912 2e liste	Frs: 2.000
18 Novembre 1912 3e liste	Frs: 2.633,30
28 Novembre 1912 4e liste	Frs: 2.227,50
5 Décembre 1912 5e liste	Frs: 3.105
30 Décembre 1912 6e liste	Frs: 2.680
24 Janvier 1913 7e liste	Frs: 2.343,75
26 Février 1913 8e liste	Frs: 2.003,55
4 Juin 1913 9e liste	Frs: 837.20

Total Francs 19.380,30

Anvers, le 5 juin 1913.

(АС, МИД, Посланство у Паризу, 1913, Ф-V, поверљива документа, бр.
док. 603)

2.

Извештај о активностима белгијског Црвеног крста, секције у Антверпену, у корист Краљевине Србије током оба Балканска рата.

A son Excellence Monsieur M. R. Vesnitch
Ministre plénipotentiaire de S. M. le Roi de Serbie à Paris

Excellence,

J'ai l'honneur de vous communiquer un résumé de ce qui a été fait à Anvers en faveur des victimes serbes de la guerre qui vient de se terminer.

Aussitôt la guerre des pays balkaniques contre la Turquie déclarée, j'ai jugé de mon devoir, comme représentant de S. M. le Roi de Serbie à Anvers, d'y prendre une part active en tâchant de venir en aide aux victimes serbes. C'est pourquoi, en date du 12 Octobre 1912, j'ai pris l'initiative de grouper les représentants à Anvers des quatre pays alliés: Serbie, Bulgarie, Grèce et Monténégro et suis heureux de dire que cette initiative a été accueillie avec empressement par mon collègues.

Cette union entre Consuls a eu pour but de donner un patronage commun aux diverses fêtes organisées pour recueillir des secours, que l'un de nous, par une situation politique trop en vue, aurait pu s'accaparer pour lui seul. Le public fut averti par la voie de la presse de l'existence de cette union, due à mon initiative, et il a réservé ainsi ses dons aux quatre nations alliées, de façon à ce que chacune en eut sa part.

Ma sphère d'action étant très limitée, j'ai fait appel par voie de circulaires aux provinces de Flandre orientale et Flandre occidentale, qui se trouvent officiellement sans représentant serbe. En agissant ainsi j'ai pu augmenter quelque peu le total des sommes recueillies.

Au mois de décembre dernier j'ai fait un nouvel appel au public, en mettant en vente un millier de brochures intitulées : „Musée Ethnographique Serbe“, qui avaient été mises généreusement à ma disposition et que j'ai fait modifier suivant les événements en y ajoutant une préface de circonstance. La divulgation de cette brochure, dont la vente produisit une somme assez importante en faveur des victimes serbes de la guerre, fut aussi un excellent moyen de propagande. De divers côtés l'on m'a remercié d'avoir fait connaître les mœurs et coutumes serbes.

Sous le patronage des quatre consuls alliés, plusieurs fédérations locales ont organisé des fêtes dont les recettes ont été réparties entre les quatre consuls au prorata du chiffre de la population qu'ils représentent.

L'entente des consuls a également accordé son patronage à toutes les fêtes organisées par la Croix Rouge de Belgique, section d'Anvers, qui convertissait toutes ses recettes en nature. Pour ce qui concerne la quote-part revenant à la Serbie, elle l'a envoyée directement à Belgrade.

L'entente des consuls a eu une heureuse influence sur les recettes que nous avons faites, car la Croix Rouge de Belgique avait, en même temps que nous, fait circuler des listes de souscription en faveur de tous les pays belligérants, et ayant converti toutes ses recettes en nature, a envoyé en Serbie pour environ quinze mille francs d'objets sanitaires et autres.

Mon consulat a aussi reçu divers dons en nature, tels que bandages, pansements, vêtements et divers objets sanitaires, qui ont été envoyés à Belgrade par l'intermédiaire de la Croix Rouge de Belgique, section d'Anvers. Ces divers dons représentent une valeur d'environ quatre mille francs. Les secours en espèces qui ont été recueillis directement par mon consulat et j'ai eu l'honneur de remettre à votre Excellence, s'élèvent à la somme de Fr : 19.380.30.

Quand la seconde guerre a éclaté et après avoir eu un entretien avec vous à Paris, j'ai essayé d'obtenir encore quelques dons ; mais devant l'impatience du public de voir cette guerre terminée, je me suis buté à des refus courtois, comme je vous l'avais fait malheureusement prévoir.

Ma demande n'a été accueillie que par une seule personne : Madame Leonie Osterrieth, la plus grande philanthrope d'Anvers, qui a fait exception en faveur de la Serbie, en mettant à ma disposition 242 chemises de flanelle pour hommes, 22 chemises de toile pour femmes et cent paires de bas de laine ; tandis qu'elle refusait tout don pour les autres pays. Ces objets ont été envoyés à la Croix Rouge de Serbie par mes soins.

De mon côté j'ai fait à la Croix Rouge de Serbie et en mon nom personnel, un envoi de trois mille bandes de pansements de toutes dimensions et cent mètres de gaze.

Durant toute la durée de la guerre, mon consulat n'a négligé aucune occasion de faire de la propagande en faveur de la Serbie, des victimes et des blessés de la guerre, tant au moyen de circulaires, que par la voie des journaux et j'ai été heureux de constater que la presse, en général, témoigné la plus large sympathie à la Serbie.

Un quotidien de la ville, „Le Matin“, qui a un très fort tirage et qui est lu, non seulement à Anvers, mais dans toute la Belgique, a diverses reprises, publié sous la plume de son Rédacteur en chef, Monsieur Ernest Henrion (Jean Plock) des articles très élogieux pour le pays que j'ai l'honneur de représenter.

Je comte, aussitôt que le pays sera tout à fait réorganisé, travailler fermement à amener de nouvelles et de pus grandes relations commerciales

entre la Belgique et la Serbie, et dans ce but, mon consulat a déjà fondé une Agence Commerciale Belge-Serbe, pour mettre en rapport les négociants et industriels de Serbie et de Belgique.

Sous peu mon consulat fera paraître un rapport bimensuel, donnant sur les produits serbes pouvant se vendre sur notre marché, les indications nécessaires et publiera éventuellement les lettres et les demandes de relations qui pourraient lui être adressés de Serbie.

Cette circulaire sera envoyée aux journaux, aux chambres de commerce de Belgique et aux plus importants journaux paraissant en Serbie, avec demande d'insertion. Je crois que ce mode de propagande produira ses fruits et aura une grande utilité pour l'extension des relations commerciales entre les deux pays.

Je crois, excellence, avoir fait tout mon devoir et avoir contribué, dans la mesure du possible, au soulagement des victimes de la guerre du pays que j'ai l'honneur de représenter depuis quatorze ans et j'espère que la nouvelle organisation de mon consulat aura votre entière approbation.

Agréez, Excellence, l'assurance de ma très haute considération.
Anvers le 27 Septembre 1913.

(АС, МИД, Посланство у Паризу, 1913, Ф- V, поверљива документа, бр. док. 615)

3.

Извештај и препорука конзула Антоана Миленку Веснићу које људе треба наградити због њиховог ангажмана у прикупљању помоћи за Србију током Балканских ратова.

A son Excellence Monsieur M. R. Vesnitch
Ministre plénipotentiaire de S. M. le Roi de Serbie à Paris

Excellence,

J'ai l'honneur de vous confirmer ma dépêche n°615, datée de ce jour et donnant un rapport détaillé de ce qui a été fait par mon Consulat pendant la guerre Serbo-Turque ; et conformément à votre honorée dépêche de 13 Juin dernier, je me suis permis de joindre à la présente une liste des personnes qui se sont

spécialement dévoués pour la cause serbe durant la dite guerre, en les recommandant chaleureusement à votre haute bienveillance et à celle du gouvernement serbe.

La liste mentionne les titres de chacune d'elles.

Il me serait bien agréable, Excellence, si en dehors des récompenses pour les cinq personnes mentionnées, vous pouviez bien me faire accorder une douzaine de diplômes de la Croix Rouge de Serbie, afin de pouvoir récompenser quelques personnes qui se sont également dévouées, soit par leur générosité, soit par leur travail pour la cause serbe.

Je me permets de dire à votre Excellence que la Bulgarie a distribué déjà, ici, une centaine de diplômes de la Croix Rouge de Bulgarie, avec insigne, et comme la Serbie jouit d'une sympathie beaucoup plus grande que la Bulgarie, je crois de mon devoir d'attirer votre attention sur le fait que la distribution de ces diplômes attirerait au gouvernement serbe une sympathie bien plus grande encore et qui se manifesterait par des rapports plus étroits entre la Belgique et la Serbie.

Si vous vouliez bien accueillir ma demande, je pourrais vous donner les noms des personnes ayant mérité cette distinction.

Agréez, Excellence, l'assurance de ma très haute distinction.

LISTES DES PERSONNES QUI SE SONT SPECIALEMENT DEVOUEES POUR LA CAUSE DURANT LA GUERRE DE LA SERBIE CONTRE LES TURCS, QUI VIENT DE SE TERMINER, ET QUE LE CONSULAT ROYAL DE SERBIE A ANVERS RECOMMANDE CHALEUREUSEMENT A LA RECONNAISSANCE DU GOUVERNEMENT SERBE :

Monsieur E. de Rop, Rue du Régent, Anvers

Sujet belge, âgé de 39 ans, docteur en médecine.

Officier de l'ordre de Léopold, chevalier de la Légion d'honneur, décoré de plusieurs ordres étrangers, titulaire de deux croix civiques belges pour services rendus en temps d'épidémie.

Fait partie de la Croix Rouge de Belgique depuis 42 ans ; a été au service de la France, durant la guerre de 1870-1871, comme médecin-chirurgien de la Croix Rouge. Et depuis de nombreuses années président de la Croix Rouge de Belgique, section à Anvers ; a été l'âme et la direction du service de la Croix Rouge de Belgique, section à Anvers, durant la guerre des alliés contre les Turcs.

J'estime pouvoir recommander la personne ci-dessus pour la Croix de Commandeur (troisième classe) de l'ordre de St. Sava.

Monsieur Albert de Mayer, 14 Rue du Jardin, Anvers

Sujet belge, âgé de 36 ans.

Président du cercle des ambulanciers de la Croix Rouge de Belgique, section d'Anvers; titulaire de la croix civique pour services rendus en temps d'épidémie.

Fait partie de la Croix Rouge depuis 1900. A assumé la charge, spécialement durant la guerre des alliés contre les Turcs, de l'emballage et de l'expédition des divers produits recueillis par les soins de la Croix-Rouge de Belgique, section d'Anvers. A mis gratuitement à la disposition de cette institution ses ateliers et hangars. A soigné personnellement et avec son propre personnel l'emballage et les expéditions, afin d'éviter autant que possible les frais généraux. Est allé personnellement, au mois de décembre dernier, en Serbie, pour remettre sept caisses de pansements d'une valeur approximative de Fr 3.500, étant donné l'urgence qu'il y avait à secourir les blessés qui souffraient du froid intense qui régnait à l'époque, les chemins de fer ne voulant pas garantir l'expédition et la remise à destination dans un temps déterminé. C'est à ses propres frais que le susnommé s'est rendu à Belgrade.

J'estime pouvoir recommander la personne ci-dessus pour la croix d'Officier (quatrième classe) de l'ordre de St. Sava.

Monsieur Ernest Henrion, 13 Rue du Regent, Anvers

Sujet belge, âgé de 40 ans.

Président de la Section Anvers-Limbourg de l'Association de la Presse Belge, Rédacteur en chef du journal „Le Matin“ d'Anvers.

A durant toute la durée de la guerre utilisé l'influence de son journal pour défendre la cause serbe. A même utilisé l'influence de son journal pour apaiser l'antagonisme de la presse d'opinion opposée. Ecrit au journal „Le Matin“ sous les pseudonymes de „Jean Plock“ et „Fox“. Les journaux ayant contenu un article important en faveur de la Serbie ont change fois été envoyés à la Légation de Serbie à Paris, ainsi qu'au Ministère des Affaires Etrangères à Belgrade.

J'estime pouvoir recommander la personne ci-dessus pour la croix d'Officier (quatrième classe) de l'ordre de St. Sava.

Monsieur Emile van der Avoort, 52 Marche St. Jacques, Anvers

Sujet belge, âgé de 53, Notaire.

Chevalier de l'ordre de Léopold et titulaire de plusieurs ordres étrangers.

Président de plusieurs sociétés de bienfaisance; s'occupe activement de bonnes œuvres et a été un grand propagateur pour la Croix-Rouge de Serbie durant la guerre qui vient de se terminer.

J'estime pouvoir recommander la personne ci-dessus pour la croix d'Officier (quatrième classe) de l'ordre de St. Sava.

Monsieur Georges Holemans, 43 Rue de l'Evêque, Anvers

Sujet belge, âgé de 27 ans; rentier.

Durant toute la durée de la guerre a mis tout son temps à la disposition du Consulat de Serbie, pour expédier la volumineuse correspondance que le consulat avait organisée pour recueillir des fonds. S'est chargé de l'encaissement de

Помоћ белгијског Црвеног крста Краљевини Србији током Балканских ратова

ceux-ci, pour lesquels le consulat aurait sinon du dépenser de fortes sommes, qui, par ce fait, ont pu être économisées, ce qui a réduit les frais au strict minimum.

Je recommande tout spécialement cette personne et vous laisse personnellement juge de lui faire octroyer par le gouvernement serbe la récompense qu'il mérite.

J'estime cependant que la Croix de Chevalier (cinquième classe) de l'ordre de St. Sava, a été bien méritée.

Anvers le 27 Septembre 1913.

(АС, МИД, Посланство у Паризу, 1913, Ф- V, поверљива документа, бр. док. 616)

Biljana Stojić

**BELGIAN RED CROSS AID TO KINGDOM OF SERBIA
DURING THE BALKAN WARS**

Summary

During Balkan wars (1912-1913) International Committee of the Red Cross in Geneva and its various sections around the world, have gathered a variety of assistance for victims of the Balkan conflict. Collected aid was shared equally through the International Agency for Information in Belgrade, or through national section of the Red Cross and Red Crescent. In gathering support in favor of Serbian victims great contribution made by the Belgian Red Cross. In cooperation with the Belgian section of the Red Cross, the Honorary Consul of the Kingdom of Serbia in Antwerp Gustave Antoine was pointed out in collecting aid for Serbian victims.

In this paper we prepared three reports Consul Antoine, which testify about assistance that consulate collected between October 1912 to August 1913, in cooperation with a section of the Red Cross in Antwerp. Prepared documents are part of the fund the Ministry of Foreign Affairs (Legation in Paris), deposited in the Archives of Serbia.

Key words: Serbia, Balkan wars, Red Cross, Antwerp, Gustave Antoine, Milenko Vesnić.

Чланак примљен: 10. 05. 2011.

Чланак коначно прихваћен за објављивање: 27. 06. 2011.